

**Міністерство освіти і науки України
Маріупольський державний університет
Кафедра педагогіки та освіти**

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до виконання курсових робіт з педагогіки
для здобувачів вищої освіти за освітнім ступенем «Бакалавр»**

галузь знань 01 Освіта,
спеціальність 013 Початкова освіта
014 Середня освіта
(за предметними спеціалізаціями)

Маріуполь – 2021

УДК 378(07)

ББК 74.580.22 74.580.22 74.580.22

Методичні рекомендації до підготовки курсових робіт для здобувачів вищої освіти за освітнім ступенем «Бакалавр» (галузь знань 01 Освіта, спеціальність 013 Початкова освіта 014 Середня освіта (за предметними спеціалізаціями)). – Маріуполь: МДУ, 2021. – 40 с.

Розробник:

Л.В.Задорожна-Княгницька – доктор пед. наук, доцент, завідувач кафедри педагогіки та освіти.

Рецензенти:

В.П.Зінченко - кандидат пед. наук, доцент кафедри новітніх технологій навчання Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.

О.А.Голюк - кандидат пед. наук, доцент, завідувач кафедри дошкільної та початкової освіти Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Методичні рекомендації підготовлено на кафедрі педагогіки та освіти Маріупольського державного університету відповідно до Освітньо-професійної програми підготовки здобувачів вищої освіти за спеціальністю 014 Середня освіта. Метою пропонованих методичних рекомендацій є надання практичної допомоги здобувачам вищої освіти у здійсненні науково-дослідної діяльності в межах виконання завдань курсової роботи з педагогіки. У методичних рекомендаціях визначено послідовність етапів виконання курсової роботи; вміщено вимоги до змісту та оформлення курсових робіт з педагогіки; подано критерії оцінювання та описано процедуру захисту курсової роботи. У додатках представлені зразки окремих компонентів курсової роботи. Методичні рекомендації призначено студентам третього курсу, а також для викладачів з метою ефективного здійснення ними керівництва курсовими роботами здобувачів вищої освіти.

Оновлені методичні рекомендації затверджено на засіданні кафедри педагогіки та освіти

Протокол № 5 від 13 жовтня 2020 року

ЗМІСТ

Передмова	3
Загальні положення	4
Курсова робота в системі професійної підготовки майбутніх педагогів.....	4
Загальні вимоги до змісту курсової роботи.....	5
Наукове керівництво курсовою роботою.....	6
Етапи підготовки курсової роботи	8
Алгоритм підготовки курсової роботи з педагогіки.....	8
Підготовчий етап (вибір теми курсової роботи, опрацювання літератури з теми дослідження).....	8
Початковий етап (розроблення змісту і планування етапів виконання дослідження).....	9
Процесуальний етап (виконання дослідження, особливості використання методів педагогічного дослідження).....	12
Завершальний етап (технічне оформлення роботи, оформлення цитування джерел).....	15
Презентаційний етап (захист курсової роботи).....	18
Критерії оцінювання курсової роботи	19
Приблизна тематика курсових робіт з педагогіки	21
Список рекомендованої літератури	24
Додатки	25
Додаток А. Графік підготовки курсової роботи.....	26
Додаток Б. Зразок оформлення титульної сторінки курсової роботи.....	27
Додаток В. Приклад оформлення змісту курсової роботи.....	28
Додаток Г. Зразок оформлення списку використаних джерел.....	29
Додаток Д. Зразок оформлення рецензії наукового керівника.....	31
Додаток Ж. Мова та стиль наукового дослідження.....	32
Додаток З. Типові помилки при написанні курсової роботи.....	35
Додаток К. Глосарій до курсової роботи.....	36

ПЕРЕДМОВА

У контексті сучасних змін, що відбуваються в політичному, економічному, культурному, правовому просторі нашої незалежної держави в ХХІ ст., особливої гостроти набувають проблеми модернізації професійної освіти. Це стосується як самого змісту освіти, так і освітніх технологій. В умовах переходу від репродуктивної, авторитарної освіти до освіти інноваційного, дитиноцентричного типу, пов'язаного з упровадженням Концепції Нової української школи виникає потреба у педагогах нового покоління, які б відзначалися широкою освіченістю, високою загальною культурою, багатим духовним світом, інтелігентністю, глибоким знанням своєї спеціальності, методичною майстерністю, що дозволить їм успішно виконувати професійні функції в умовах постійних суспільних змін.

Якість професійної підготовки майбутніх педагогів пов'язана зі збільшенням обсягу науково-дослідницької роботи, розвитком у здобувачів вищої освіти потреби в науковій діяльності. Стратегія підготовки майбутніх педагогів до інноваційної діяльності складає саморозвиток особи, здатної виходити за межі усталених педагогічних підходів, творчо вирішувати професійно-педагогічні завдання. Ця стратегія передбачає поєднання фундаментальних знань з інноваційністю мислення, формування методологічної і дослідницької культури майбутнього вчителя, його готовності діяти в нестандартних ситуаціях, знаходити нові шляхи вирішення педагогічних проблем.

Вагому роль у формуванні особистості майбутнього педагога – інноватора відіграє курсова робота з педагогіки, яка є одним з видів освітньої діяльності, у межах якої відбувається формування у здобувачів бакалаврського ступеня таких ключових компетентностей:

– інтегральної (здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у певній галузі професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів відповідної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов);

– загальних (здатність до збору, обробки, збереження, продукування, передачі й аналізу професійно важливої інформації з різних джерел; розвивати вміння вчитися упродовж життя з високим ступенем автономії, розробляти власну траєкторію саморозвитку упродовж життя; виявляти навичками публічного мовлення і аргументації);

– спеціальних (здатність застосовувати знання педагогіки у професійній діяльності, виявляючи наполегливість у досягненні мети, відповідальність за розвиток дитячого колективу; організувати освітній процес в основній школі з урахуванням індивідуальних та особливих потреб школярів, забезпечувати якість загальної середньої освіти; аналізувати освітній процес).

Курсова робота виконується після вивчення дисциплін «Вступ до професії», «Історія педагогіки», «Основи наукових досліджень», «Педагогіка», «Методика виховної роботи» та є науковим дослідженням, яке виконують здобувачі вищої освіти для виявлення обсягу і глибини здобутих протягом навчання теоретичних знань.

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Курсова робота в системі професійної підготовки майбутніх педагогів

Курсова робота є обов'язковою складовою частиною процесу науково-методичної й професійної підготовки майбутнього вчителя. Це форма самостійної творчої роботи здобувача вищої освіти, що дає можливість перевірити не лише теоретичну й практичну підготовку майбутнього фахівця, але і його вміння працювати з літературою, досліджувати, аналізувати, систематизувати, узагальнювати педагогічний та науковий досвід, проводити науково-педагогічні дослідження під керівництвом викладача.

Курсова робота є письмово виконаною самостійною навчально-дослідницькою роботою, що розкриває теоретичні і практичні аспекти обраної теми і може розглядатися як один із етапів оволодіння методикою науково-дослідницької діяльності, виконуваний за активної допомоги і консультації викладача-керівника. Вона базується на вивчення наукових джерел і методичних рекомендацій з обраної теми, а також законів, постанов уряду, нормативних матеріалів.

Підготовка курсових робіт дає можливість здобувачам вищої освіти систематизувати здобуті теоретичні знання з дисциплін «Педагогіка», «Історія педагогіки», «Основи наукових досліджень», «Методика виховної роботи»; перевірити їхню здатність науково й креативно мислити, розвивати пізнавальну активність, аналізувати та порівнювати різні підходи щодо розв'язання певної педагогічної проблеми.

Мета і головне призначення курсової роботи з педагогіки полягає у підготовці здобувачів вищої освіти до самостійної дослідницької діяльності, в оволодінні навичками цієї роботи, розвитку їхнього творчого потенціалу. Реалізація мети курсової роботи пов'язана з оволодінням здобувачами вищої освіти знаннями й уміннями, необхідними для накопичення досвіду наукової діяльності.

Завданнями курсової роботи є:

- ✓ поглиблення й розширення знань здобувачів вищої освіти, практичних умінь та навичок відповідно до змісту педагогічних дисциплін;
- ✓ ознайомлення майбутніх фахівців із методологічними засадами та методами науково-педагогічного дослідження;
- ✓ формування вміння аналізувати й критично оцінювати наукові та науково-методичні джерела, передовий педагогічний досвід;
- ✓ формування вміння та навичок дослідницької роботи, самостійного пошуку, систематизації та узагальнення наукових джерел;
- ✓ розвиток наукового мислення, творчих здібностей здобувачів вищої освіти;
- ✓ формування й удосконалення навичок академічного письма, викладу своїх думок із використанням загальнонаукової термінології, умінь коректно оформлювати письмові роботи академічного характеру та наукові джерела;
- ✓ формування вмінь і навичок редагування тексту відповідно до

літературних норм і стилістики наукової роботи;

✓ сприяння усвідомленню соціально-психологічної сутності плагіату як негативного феномену сучасного освітнього простору, необхідності самостійної науково-дослідної роботи;

✓ стимулювання до самооцінки ступеня підготовленості до самостійної роботи (зокрема наукової) згідно із вимогами інформаційного суспільства, ринку праці, що постійно ускладнюється.

Отже, виконання курсової роботи вимагає від здобувача вищої освіти не тільки знань загальної і спеціальної літератури з теми дослідження, але й уміння аналізувати, рецензувати наукові досягнення в досліджуваній галузі науки, пов'язувати питання теорії з практикою, здійснювати статистичні та інші розрахунки й оцінки, робити узагальнення, висновки й рекомендації. Під час написання курсової роботи здобувач вищої освіти набуває елементарних навичок дослідницької діяльності педагога закладу загальної середньої освіти, вчиться робити огляд літератури з теми, оволодіває уміннями цитувати й аналізувати ідеї вчених-педагогів, збирати і класифікувати зібраний фактичний матеріал.

Загальні вимоги до змісту курсової роботи

Під час дослідницької роботи у здобувачів вищої освіти розвивається наукова спостережливість, відбувається не лише формування в них здатності до пошуку потрібної інформації, але й коректно нею користуватися у своєму дослідженні, грамотно показувати, як і звідки були отримані ті або ті відомості і яке вони мають значення для виконуваного дослідження.

Курсова робота не може мати ані компілятивного, ані реферативного характеру. Вона має містити аналіз використаних наукових та науково-методичних джерел, виклад власного погляду автора на ту чи ту педагогічну проблему. Текст курсової роботи повинен демонструвати:

✓ рівень ознайомлення здобувача вищої освіти з основною літературою з питання;

✓ уміння виділити проблему й визначити методи її вирішення;

✓ уміння послідовно викласти сутність досліджуваних питань;

✓ володіння відповідним понятійним і термінологічним апаратом;

✓ рівень сформованості аналітичних навичок;

✓ рівень навичок бібліографічної роботи;

✓ достатній рівень володіння функціональним стилем наукового викладу;

✓ уміння виконати фрагмент дослідно-експериментальної роботи, обробити отриманий емпіричний матеріал, аналізувати, систематизувати, інтерпретувати результати й робити висновки;

✓ творчий підхід до роботи.

Курсова робота з педагогіки може бути теоретичною або теоретико-експериментальною. Зазвичай теоретична робота присвячена історико-педагогічній або філософсько-освітній проблематиці. Проте в теоретичній роботі також цілком правомірне використання емпіричного матеріалу (у якості аргументації, ілюстрації тих або тих теоретичних положень). Курсова робота практичної спрямованості розкриває проблеми сучасної педагогічної практики,

тому вихід на реальну дійсність у цих роботах потрібний.

Наукове керівництво курсовою роботою

Курсова робота виконується під керівництвом наукового керівника, його відсутність не допускається. Завдання керівника – сприяти формуванню наукового мислення, самостійності думок, творчих навичок, розвитку писемного мовлення здобувачів вищої освіти; навчити докладати і роз'яснювати зміст своєї роботи, обґрунтовувати положення, що висуваються, і аргументувати висновки.

Функції наукового керівника:

- надання допомоги у виборі досліджуваної проблеми і формулюванні теми курсової роботи;
- формулювання завдань на виконання курсової роботи;
- надання допомоги у визначенні календарних термінів виконання основних етапів роботи над темою (розробка календарного графіка з урахуванням критеріїв остаточного оцінювання роботи);
- надання допомоги у складанні плану і конкретизації змісту розділів курсової роботи;
- надання допомоги у формулюванні мети і завдань дослідження, здійснення контролю ходу виконання роботи, але не пропонує готових рішень;
- надання рекомендацій студентові щодо вибору й опрацювання актуальної для здійснюваного в межах курсової роботи наукової, педагогічної та спеціальної літератури;
- здійснення систематичного контролю процесу виконання курсової роботи та надання інформації кафедрі про стан виконання здобувачем вищої освіти завдань курсової роботи;
- перевірка остаточний варіант курсової роботи, рецензує і оцінює роботу.

На початку семестру керівники курсових робіт (викладачі кафедри педагогіки та освіти) затверджують графік консультацій і терміни періодичного звіту здобувачів вищої освіти. Після написання курсової роботи та її подання на кафедру робота підлягає перевірці та рецензуванню науковим керівником.

Здійснюючи перевірку курсової роботи здобувача вищої освіти, викладач відзначає помилки, неточності і недоліки, вказує, в чому полягає їх сутність, звертає увагу (якщо це має місце в роботі) на недбалість у викладі або технічному оформленні тексту, на недостатньо чіткі формулювання, підкреслює наявні орфографічні помилки і стилістичні огріхи.

У тих випадках, коли в тексті курсової роботи виявлено суттєві помилки і недоліки, робота повертається на доопрацювання. При цьому слід конкретно й чітко сформулювати ті вимоги, які повинен виконати студент. Процес рецензування курсової роботи включає: визначення позитивних сторін роботи; виявлення і виправлення помилок, неточностей; складання рецензії з висновками про допуск роботи до захисту.

Не допускаються до захисту і повертаються для повторного написання курсові роботи, виконані не самостійно повністю або значною мірою, а також ті, які містять значний обсяг тексту, механічного запозиченого з першоджерел, підручників та іншої літератури. Роботи, в яких виявлено істотні помилки,

недоліки, що свідчить про поверховість висвітлення теми, а також роботи, що характеризуються низьким рівнем грамотності і недотриманням правил оформлення, теж повертаються на доопрацювання. Повторно виконана робота перевіряється викладачем тільки в тому випадку, якщо до неї додається варіант роботи, що не був зарахований. Викладач перевіряє, чи враховано при переробленні роботи його поради, висловлені раніше. Якщо поради не враховано, то робота знову повертається здобувачеві вищої освіти для доопрацювання.

ЕТАПИ ПІДГОТОВКИ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Алгоритм підготовки курсової роботи з педагогіки

Підготовчий етап (вибір теми курсової роботи, опрацювання літератури з теми дослідження)

Вибір загального напрямку та тематики курсового дослідження здійснюється здобувачем вищої освіти на основі орієнтовного переліку тем, запропонованих науковим керівником (викладачем кафедри педагогіки та освіти) та з урахуванням особистих науково-педагогічних уподобань здобувачів. Якщо здобувач вищої освіти виявив інтерес до проблеми, що не увійшла до запропонованого переліку, йому дозволяється виконати курсову роботу на цікаву йому тему за умов попереднього погодження з керівником курсової роботи та завідувачем кафедри педагогіки та освіти.

Після обрання теми курсової роботи здобувач вищої освіти має отримати згоду наукового керівника на її виконання, після чого обрана тема офіційно закріплюється за здобувачем і фіксується в протоколі засідання кафедри педагогіки та освіти.

Самовільна зміна теми курсової роботи є неприпустимою. У такому випадку здобувач вищої освіти може бути не допущений до захисту.

Курсові дослідження з педагогіки здійснюються за такими напрямками:

- загальні питання дидактики та особливості імплементації окремих дидактичних положень у практику роботи закладів загальної середньої освіти;
- проблеми історії педагогіки (зарубіжної та вітчизняної);
- питання теорії виховання та формування окремих якостей, властивостей особистості у період шкільного навчання;
- використання новітніх педагогічних підходів, педагогічних технологій у вітчизняному освітньому просторі;
- інтеграція новітніх надбань вітчизняної та зарубіжної педагогічної науки.

Вибір теми курсової роботи обумовлюється спеціальністю здобувача вищої освіти, актуальністю проблеми, наявністю й доступністю наукових джерел.

Отже, при виборі теми курсової роботи доцільно керуватися власними науковими інтересами і можливостями, глибиною знань з обраного напрямку і володінням методикою навчально-дослідницької роботи, перспективою подальшого проведення навчально-дослідницької і науково-дослідницької роботи, можливістю наступності між виконанням курсової і кваліфікаційної робіт. Вибір схожих тем курсових робіт у здобувачів однієї академічної групи не допускається.

Для курсової роботи не слід обирати надто широку тему, оскільки широта теми не дозволить здобувачеві вищої освіти глибоко розібратися у досліджуваному явищі. Цінність будь-якого дослідження полягає не в широті обраних питань, а в ретельності їх розробки. Важливо, щоб тема курсової роботи була розкрита більш повно і розв'язувала поставлені питання, а також являла собою органічне продовження наукової роботи здобувача вищої освіти, його участі в дослідженнях, що здійснюються в межах тематики кафедри.

Початковий етап (розроблення змісту і планування етапів виконання дослідження)

На початку дослідження необхідно укласти графік підготовки курсової роботи. Доцільно звернутися за допомогою до наукового керівника, разом з яким розпланувати хід виконання роботи, тобто створити індивідуальний графік виконання курсового дослідження. У цьому графіку (Додаток А) можливе виділення етапів із орієнтовним розподілом терміну виконання, своєчасне проходження етапів дослідження також враховується під час оцінювання роботи.

На початковому етапі виконання курсової роботи здійснюється опрацювання бібліографічних джерел, наукової літератури з теми і формулювання дослідницьких завдань. На цьому етапі роботи необхідно акцентувати увагу на основних підходах до вирішення досліджуваної проблеми, ознайомитися з аргументацією висновків та узагальнень учених, з тим, щоб на основі аналізу, систематизації та осмислення отриманого матеріалу дати оцінку сучасному стану

проблеми.

Загальні правила роботи з науковими джерелами:

– спочатку необхідно ознайомитися з працями, де проблема відображена загалом (монографії, підручники), а надалі опрацьовувати наукову періодику, методичні посібники;

– спершу слід опрацювати останні дослідження з обраної проблеми, а потім – більш хронологічно віддалені;

– на підставі оглядового, вибіркового читання (перегляду) джерел складається бібліографія з проблеми дослідження;

– матеріали, відібрані для подальшої роботи, опрацьовуються з урахуванням критичного ставлення до прочитаного, акцентування уваги на різні думки та протиріччя (у процесі вивчення бібліографічних джерел здобувачі вищої освіти повинні вміти визначити і виділити: основну ідею автора, його позицію в досліджуваній проблемі; відмінність авторської позиції від традиційної, що панує в педагогічній теорії і практиці; ідеї автора, особливо вдало аргументовані і ті, що не мають належної аргументації; ідеї, висновки, рекомендації, які викликають суперечності, аргументацію виявлених суперечностей; основні питання, проблеми, які не знайшли відображення в роботі; напрями подальшого вирішення проблеми);

– у процесі роботи над джерелами необхідний матеріал занотовується (на аркушах, картках або в електронному вигляді) з урахуванням критичного ставлення до прочитаного, наявності різних поглядів та протиріч;

– опрацювання кожного джерела включає фіксування повного бібліографічного опису книги (статті) для подальшого використання в курсовій роботі при оформленні покликань у тексті (*особливу увагу слід звернути на дотримання правил оформлення списку використаних джерел (Додаток Г)*);

– слід надавати перевагу первинним джерелам, наприклад, замість покликання на позицію того чи того науковця, чії ідеї висвітлено в підручнику, необхідно звернутися до наукових праць саме цього автора;

– добір літературних джерел продовжується протягом усього часу роботи над дослідженням.

Спираючись на рекомендації наукового керівника, здобувач вищої освіти самостійно розширює перелік наукової літератури, добирає і вивчає її, використовуючи для цього бібліотечні та електронні каталоги. У більшості випадків доцільно вивчити монографічні видання, оскільки в них системно повторюється матеріал, розкриваються фундаментальні проблеми і можливі шляхи їх рішення. Доцільніше починати вивчення журнальних статей із більш нових, нещодавно опублікованих джерел, а потім – виданих у попередні роки.

Методи пошуку літератури:

– перегляд останніх номерів часописів, що містять перелік статей, опублікованих у виданні за рік);

– перегляд списків літератури в тих чи тих виданнях (монографії, підручники, наукові статті), відповідних бібліографічних покликань у цих роботах;

– перегляд списку авторефератів дисертацій, захищених в Україні (сайт Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського);

– перегляд електронних каталогів бібліотек України та наукових бібліотек зарубіжних країн;

– перегляд каталогів освітніх порталів, електронних бібліотек у мережі Інтернет.

Види опису наукової літератури:

– реферативний у вигляді переказу висновків без спроби побачити наступність, розвиток наукового знання (Наприклад: «І. Іванов дає таке визначення...»);

– реферативний аналіз з елементами зіставлення поглядів з метою виявлення того, який з них найбільш повно розкриває досліджуване явище, процес (Наприклад: «У визначенні, що пропонує В. Сергєєвим, представлено перерахування ..., а інше визначення ...»);

– теоретико-констатувальний аналіз, що передбачає дослідження розвитку знання з тих чи тих теоретичних позицій (Наприклад: «У роботах І. Онопрієнка та С. Петрова досліджуване явище характеризується з позицій авторитарної педагогіки, а в монографії К. Семенової представлено гуманістичну позицію у вирішенні визначених проблем»);

– теоретико-методологічний аналіз, мета якого – оцінка наявних знань з проблеми з погляду повноти реалізації певних методологічних ідей, визначення власного ставлення до них;

– ведення нотаток, які виконують на окремих картках, намагаючись дотримуватися принципу «один сюжет – один аркуш»;

– створення виписок.

Результатом роботи на цьому етапі повинен стати список використаних джерел або бібліографічна картотека, яку необхідно представити керівникові, й аналіз виявлених матеріалів із проблеми дослідження, визначення ступеня її розроблення, необхідності більш детального дослідження окремих її аспектів.

Після вибору теми курсової роботи та первинного ознайомлення із літературою, складання бібліографії здобувачеві вищої освіти необхідно розробити план курсової роботи, який обговорюються з науковим керівником.

На основі систематизації виявлених матеріалів складається план курсової роботи. Завдання планування курсового дослідження – створення максимально сприятливих умов для досягнення поставленої мети і виконання поставлених завдань. **Увага! Конкретний зміст плану і визначення структури курсової роботи залежить від поставленої мети й завдань та містить у собі:**

– титульний аркуш;

– зміст роботи;

– вступ (2-3 сторінки);

– 3 взаємопов'язані й логічно побудовані розділи, що дозволяють розкрити тему (25-30 сторінок);

– висновки (2-3 сторінки);

– список використаних джерел;

– *додатки.*

Остаточний відкоригований план курсової роботи відображається у змісті, де перераховуються заголовки всіх структурних частин курсової роботи й указуються сторінки, на яких вони починаються.

План курсової роботи повинен відповідати таким вимогам:

- назви розділів мають відповідати темі дослідження та відображати логічний хід дослідження,
  - кожний розділ має включати не менш як два підрозділи;
  - назви й зміст окремих розділів та підрозділів не повинні містити однакову інформацію,
  - жодний з пунктів плану не може повторювати назви курсової роботи,
  - назви розділів та підрозділів повинні складатися з одного речення;
  - обсяг кожного розділу має бути приблизно однаковий.
- Зразок оформлення змісту курсової роботи подано в Додатку Б.

Процесуальний етап (виконання дослідження, особливості використання методів педагогічного дослідження)

Процесуальний етап виконання курсової роботи починається з написання вступу з *обґрунтуванням актуальності дослідження, короткий огляд літератури з теми дослідження, його науковий апарат (об'єкт, предмет, мета дослідження, завдання курсової роботи, методи наукового дослідження, структура роботи.*

Увага! Остаточне редагування вступу має здійснюватися після написання курсової роботи повністю.

Актуальність теми курсової роботи передбачає розкриття її значення для сучасного стану розвитку системи освіти та виховання України, для становлення майбутнього педагога, вихователя. Доцільним є висвітлення актуальності обраної теми в контексті сучасних нормативних документів. Актуальність та ступінь дослідженості проблеми розкривається шляхом стислого аналізу наукових доробок учених із цього питання й порівняння існуючих розв'язків проблеми.

Доцільним є обґрунтування теми курсової роботи з позицій розвитку педагогічної думки на різних етапах її становлення (як обрана проблема трактувалася раніше, які аспекти розглядалися, що вдалося вирішити, що залишилося поза увагою вчених, чому вибраний аспект є актуальним у наш час). Огляд літератури з теми має відтворити ґрунтовне ознайомлення дослідника з науковою літературою, його вміння систематизувати джерела, критично їх розглядати, виділяти істотне, оцінювати раніше зроблене іншими дослідниками, визначати головне в сучасному стані вивченої теми. Матеріали такого огляду слід систематизувати в певному логічному зв'язку й послідовності.

Об'єкт дослідження – це частина реальної дійсності, яка підлягає дослідженню, тобто процес або явище, що породжує проблемну ситуацію й обране для вивчення. У якості об'єкта в педагогічних дослідженнях можуть слугувати процеси: освіти, навчання або виховання (і загалом, і в різних напрямках), освітній процес, система тієї чи тієї діяльності, освітня діяльність учнів, педагогічна діяльність учителя (вихователя).

Предмет дослідження – це частина об'єкта, що безпосередньо та ґрунтовно вивчається з певною метою. Предмет дослідження міститься в межах об'єкта й конкретизує, що саме в об'єкті буде вивчатись. Предметом дослідження в педагогіці постають зазвичай зміст освітньої роботи, її форми та методи, відповідні педагогічні умови, ті чи ті технології, система відповідної роботи.

Мета дослідження – це ідеальне, мислене передбачення кінцевого результату науково-дослідної роботи. Мета розкриває те, що автор хоче визначити при проведенні досліджень (остаточну мету): установити залежності між чинниками; визначити зв'язки між явищами; розробити умови для усунення недоліків; розкрити можливості вдосконалення процесу; охарактеризувати обставини; простежити розвиток тощо. У формулюванні мети дослідження використовують такі терміни, як «визначити», «виявити», «установити», «обґрунтувати», «довести», «перевірити», «розробити» тощо.

Завдання дослідження – це те, що необхідно виконати для того, щоб досягнути мети (завдання конкретизують мету). Завдання курсової роботи відображають основні шляхи й етапи досягнення мети (тобто по суті завдання – це плановані дії). Найчастіше виділяють 3 – 4 завдання дослідження. Зазвичай завдання дослідження чітко узгоджуються з відповідними підрозділами роботи. Завдання зручно формулювати за допомогою дієслів «вивчити», «описати», «установити», «з'ясувати», «визначити», «порівняти», «схарактеризувати» тощо.

Методи наукового дослідження – це способи розв'язання завдань наукового дослідження. У курсовій роботі слід подати перелік використаних методів дослідження для досягнення поставленої в роботі мети. При проведенні педагогічних досліджень частіше використовують такі методи: теоретичні: індукція та дедукція, аналіз і синтез; порівняння, класифікація, абстрагування, конкретизація, систематизація; узагальнення, моделювання, контент-аналіз; емпіричні методи: педагогічне спостереження; усне опитування: бесіда, інтерв'ю; письмове опитування: анкетування, тестування, рейтинг; педагогічний експеримент, узагальнення незалежних характеристик, аналіз документів і продуктів діяльності, узагальнення передового педагогічного досвіду.

Вибір методів дослідження визначається специфікою завдань, поставлених здобувачем вищої освіти у курсовій роботі, а не простим перерахуванням відомих у педагогіці методів.

ОСНОВНА ЧАСТИНА РОБОТИ складається з розділів, підрозділів. Кожний розділ починають з нової сторінки. Курсова робота з педагогіки складається з трьох розділів. При цьому перший та другий розділи присвячені теоретичному висвітленню проблеми, третій має практичний характер. Основна частина курсової роботи повинна мати не описовий, а творчий, аналітичний характер. Важливо, щоб при написанні курсової роботи була висвітлена позиція автора, його міркування щодо питань, які розглядаються, пропозиції щодо вдосконалення освітнього процесу в школі тощо. У кінці кожного розділу формулюються висновки зі стислим викладом результатів, що дає змогу вивільнити загальні висновки від другорядних подробиць.

ПЕРШИЙ РОЗДІЛ присвячується зазвичай історико-педагогічному обґрунтуванню досліджуваної теми. Назва розділу має відобразити сутність

проблеми. Невід'ємною частиною першого розділу є огляд наукових джерел з досліджуваного питання. В огляді літератури окреслюють основні етапи розвитку наукової думки з цієї проблеми стисло, в аналітичному плані, критично висвітлюють роботи попередників, їхні різні погляди, називають ті питання, що залишились невирішеними, і визначають таким чином місце курсової роботи в розв'язанні проблеми.

ДРУГИЙ РОЗДІЛ розкриває сучасний стан розробленості досліджуваної проблеми. Важливу частину теоретичного розділу складає висвітлення понятійно-термінологічного апарату дослідження, розкриття основних наукових підходів до досліджуваного феномену. Доцільним є подання порівняння тлумачення того чи того терміну у фахових словниках (тлумачний, філософський, психологічний, педагогічний, соціологічний тощо). Ця частина роботи містить теоретико-методологічні положення за проблемою, стан розробленості цієї проблеми в сучасній психолого-педагогічній науці, аналіз різних підходів до визначеної проблеми в педагогічній науці, розкриття сутності та структури основного поняття роботи, аналіз передового педагогічного досвіду, творчості педагогів-новаторів за проблемою тощо. Важливою частиною другого розділу може стати аналіз розробки аналогічних проблем у теорії й практиці зарубіжної педагогіки.

Увага! У роботі не повинно бути переписаних з наукової літератури положень і формулювань, а допускаються лише посилання на них. Цитати роблять дослідження вагомим з наукового погляду, допомагають автору підтвердити свою думку чи спростувати інші твердження. При цитуванні слід дотримуватися і міри, і певних правил (Додаток Г).

У структуруванні тексту роботи варто дотримуватися таких правил:

- виклад тексту роботи повинен відповідати плану;
- кожному основному аргументові присвячуємо мінімум один абзац;
- кожен абзац повинен бути об'єднаний однією думкою й відзначатися змістовною та стилістичною єдністю.

ТРЕТІЙ РОЗДІЛ курсової роботи орієнтовано на висвітлення практичних засад вирішення наукової проблеми. Доцільним є опис психолого-педагогічних методик, що дозволяють діагностувати досліджуване явище або процес. У практичному розділі курсової роботи має бути схарактеризовані шляхи, форми та методи реалізації тих чи тих теоретичних ідей у практичній площині. Позитивною рисою курсової роботи визнається опора здобувача вищої освіти на власний досвід, отриманий під час педагогічної практики, у процесі самостійної педагогічної роботи.

Практична частина роботи містить у собі:

- спостереження студента під час педагогічної практики, навчання в університеті за проблемою роботи й аналіз реальної практики, стану розвитку тих чи тих сторін навчально-виховного процесу;
- пропозиції, програми розвитку й удосконалення відповідних якостей і здібностей майбутнього вчителя, учителя-практика або учня (учнівського колективу);
- опис конкретних педагогічних методик, форм роботи, творчих завдань, які

спрямовані на вирішення досліджуваної проблеми;

– опис методики проведення конкретного педагогічного заходу, системи виховної роботи, яку проводив здобувач за проблемою курсової роботи під час педагогічної практики.

Увага! *В кінці кожного розділу курсової роботи має бути короткий висновок (0,5-1 стор.) як узагальнення матеріалу, викладеного в цьому розділі.* Висновки не повинні бути реферативного характеру, цитатами з документів або вивченої літератури – їх слід формулювати самостійно, відповідно до визначених у вступі та розв'язаних у розділі завдань.

У ВИСНОВКАХ викладають найбільш важливі результати, одержані в роботі, і (можливо) рекомендації з реалізації на практиці отриманих результатів. Найзручніше формулювати висновки відповідно до поставлених завдань. Кожен висновок рекомендується оформити окремим абзацом. У першому пункті висновків доцільно викласти результати історико-педагогічного аналізу проблеми, у другому – дати оцінку сучасного стану вивчення проблеми дослідження, далі – викласти результати дослідження, що ґрунтуються на висновках до кожного розділу курсової роботи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ є обов'язковою складовою частиною курсової роботи. Список показує не тільки ступінь вивчення досліджуваної теми, але й глибину авторської роботи над темою.

Список використаних джерел у курсовій роботі є переліком усіх документів, монографій, книг, статей та інших публікацій, використаних при розробці теми. **Увага!** *Загальна кількість опрацьованих джерел має бути не менше 30.* Вимоги до оформлення списку використаних джерел представлено в Додатку Д.

До додатків доцільно включити допоміжний матеріал, необхідний для повноти сприйняття роботи: методики, які були апробовані в процесі виконання курсової роботи; анкети й опитувальники; методичні розробки виховних заходів; приклади творчих завдань; приклади творчих робіт школярів тощо. Оформлення додатків здійснюється згідно з Вимогами до оформлення курсової роботи.

Увага! *Підготовлена і правильно оформлена курсова робота не пізніше, ніж за тиждень до терміну захисту подається науковому керівникові.*

Завершальний етап (технічне оформлення роботи)

Курсова робота з педагогіки виконується українською мовою.

Обсяг курсової роботи – 30-40 сторінок (без списку літератури та додатків).

Робота повинна бути надрукована на одній стороні аркуша стандартного формату (А-4). Для оформлення роботи використовується тверда палітурка.

Рекомендований шрифт – Times New Roman, кегль – 14 текстового редактора Word з міжрядковим інтервалом 1,5. Абзацний відступ – 1.

Текст роботи розміщується на аркуші з урахуванням стандартних відступів: зверху – 2 см; знизу – 2 см; ліворуч – 2,5 см; праворуч – 1,5 см.

Кількість рядків на аркуші відповідає кількості рядків на друкованій сторінці через два інтервали (29 – 30 рядків).

Нумерація сторінок подається арабськими цифрами у правому верхньому кутку (без крапки).

Титульна сторінка курсової роботи не нумерується. Титульна сторінка курсової роботи оформлюється за зразком (Додаток Б).

На другій сторінці подається зміст роботи (Додаток В).

Кожний розділ курсової роботи починається з нової сторінки.

Заголовки структурних частин роботи ЗМІСТ, ВСТУП, РОЗДІЛ, ВИСНОВКИ, ДОДАТКИ, СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ друкують великими літерами посередині сторінки. Заголовки підрозділів друкують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу. Крапку в кінці заголовка не ставлять. Не допускається розміщення назви розділу чи підрозділу в нижній частині сторінки, якщо далі подається лише рядок тексту.

Ілюстрації (графіки, діаграми, схеми) і таблиці необхідно подавати в курсовій роботі безпосередньо після тексту, де вони згадані вперше, або на наступній сторінці. Ілюстрації позначають «Рис...» і нумерують послідовно в межах розділу, за винятком ілюстрацій, поданих у додатках. Номер ілюстрації повинен складатися з номера розділу й порядкового номера ілюстрації, між якими ставиться крапка, наприклад: Рис. 1.2 (другий рисунок першого розділу). Номер ілюстрації, її назва й пояснювальні підписи розміщують послідовно під ілюстрацією. Якщо в розділі подано одну ілюстрацію, то її нумерують за загальними правилами.

Таблиці нумерують послідовно (за винятком таблиць, поданих у додатках) у межах розділу. У правому верхньому куті над відповідним заголовком таблиці розміщують напис «Таблиця» із зазначеннями номера. Номер таблиці повинен складатися з номера розділу й порядкового номера таблиці, між якими ставиться крапка, наприклад: «Таблиця 1.2» (друга таблиця першого розділу). Якщо в розділі курсової роботи одна таблиця, її нумерують за загальними правилами. При перенесенні частини таблиці на інший аркуш (сторінку) над частинами таблиці пишуть слова «Продовж. табл.» і вказують номер таблиці, наприклад: «Продовж. табл. 1.2».

Додатки оформлюють як продовження курсової роботи на наступних її сторінках. Кожний такий додаток повинен починатися з нової сторінки. Додаток повинен мати заголовок, надрукований угорі симетрично відносно тексту сторінки. У верхньому правому куті над заголовком малими літерами з першої великої друкується слово «Додаток» і велика літера, що позначає додаток, наприклад, Додаток А, Додаток Б. Додатки позначаються послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер Г, Є, І, Ї, Й, О, Ч, Ь.

При написанні курсової роботи здобувач вищої освіти повинен давати посилання на джерела, матеріали або окремі результати, які використовуються в роботі.

Посилання на джерело оформлюється у тексті роботи в квадратних дужках [4, с. 28]. У тексті можливі посилання загалом на ту чи ту роботу, наприклад, «Проблему формування естетичної культури старшокласників розглядали такі науковці, як О. Буров [2], Н. Миропольська [17], Г. Шевченко [25] та ін.». За умови посилання на низку робіт одного дослідника або кількох учених відповідні номери у квадратних дужках розділяються крапкою з комою, наприклад, «Форми та методи формування національної свідомості сучасних школярів висвітлювали

багато дослідників, зокрема М. Стельмахович, О. Кононко та ін. [15; 17; 21; 26]».

Посилання на цитату або конкретну позицію того чи того науковця обов'язково має містити вказівку на конкретну сторінку або сторінки.

Увага! Загальні вимоги до цитування:

– текст цитати починається й закінчується лапками (лапки в українськомовних текстах – «.....») і наводиться в тій граматичній формі, у якій він поданий у першоджерелі, із збереженням особливостей авторського написання;

– цитування повинно бути повним (дослівним), без довільного скорочення авторського тексту й без перекручень думок автора;

– пропуск слів, речень, абзаців при цитуванні допускається без перекручення авторського тексту й позначається трьома крапками;

– кожна цитата обов'язково супроводжується посиланням на джерело;

– не слід використовувати занадто довгі цитати;

– при непрямому цитуванні (переказі, викладі думок інших авторів своїми словами), що дає значну економію тексту, слід бути гранично точним у викладенні думок автора, коректним щодо оцінювання його результатів, і давати відповідні покликання на джерело;

– коли автор посилається на одне джерело, але наводить з нього кілька цитат, то в кожному наступному випадку можна вказувати «там само» та номер сторінки, з якої цитується матеріал, наприклад: [Там само, с. 10].

Увага! Проблема плагіату в студентських роботах

Вагомим показником компетентного фахівця, людини з високим рівнем культури є повага до інтелектуальних прав власності, до авторського доробку науковців. Плагіат визначається як запозичення, відтворення чужого літературного, художнього або наукового твору (або його частини) за своїм ім'ям або псевдонімом. Наведення наукових позицій дослідників без посилання на ті чи ті наукові праці – це плагіат. Саме тому в процесі опрацювання наукової літератури під час виконання курсової роботи важливого значення набуває скрупульозне фіксування джерел з метою подальшого цитування, звернення до перефразування та переказу.

Основними способами уникнення плагіату в наукових роботах студентів є:

– цитування;

– перефразування,

– переказ.

Перефразування та переказ передбачає передання тих чи тих наукових позицій, але використовуючи власну лексику. Перефразування також вимагає вказівки та авторство ідей, позицій. Для здійснення перефразування доцільно виокремлювати основні ідеї, удаватися до переліку позицій, змінювати структуру речення, використовувати синоніми тощо.

Презентаційний етап (захист курсової роботи)

Курсова робота подається до захисту згідно з навчальним планом у термін, визначений кафедрою педагогіки та освіти до початку екзаменаційної сесії. Графік захисту курсових робіт затверджується рішенням кафедри, на якій виконується робота і погоджується з деканатом.

Результати курсового дослідження представляються здобувачем вищої освіти у доповіді, яка публічно виголошується під час захисту курсової роботи.

Порядок захисту курсової роботи наступний:

– коротке (7-8 хвилин) повідомлення автора курсової роботи про проведене дослідження і його основні результати (у повідомленні повинні бути представлені формулювання теми, обґрунтування її актуальності; цілі та завдання роботи; ступінь вивченості теми; основні результати роботи і висновки; пропозиції автора щодо шляхів вирішення зазначеної проблеми);

– відповіді на запитання членів комісії, присутніх здобувачів вищої освіти;

– пропозиції наукового керівника щодо оцінки курсової роботи;

– остаточне оцінювання курсової роботи здобувача вищої освіти членами комісії.

Потрібно мати на увазі, що остаточна оцінка залежить від захисту й може бути як вищою, так і нижчою за попередню. Оцінки оголошуються і виставляються викладачем у відомість і залікову книжку здобувача вищої освіти.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

При оцінюванні курсової роботи враховуються такі параметри:

- обґрунтування актуальності обраної теми;
- адекватність визначення наукового апарату (об'єкт, предмет, мета, завдання дослідження тощо);
- наявність критичного огляду літературних джерел та глибина аналізу використаної літератури;
- якість та ґрунтовність наукового, теоретичного та практичного аналізу визначеної проблеми;
- логічність та аргументованість висновків дослідження;
- ступінь самостійності й творчого підходу студента до написання курсової роботи;
- ставлення студента до роботи;
- мовностилістична грамотність, рівень мовної культури;
- правильність оформлення курсової роботи (титальної сторінки, плану, покликань, списку використаної літератури).

Модульно-трансферна система передбачає оцінювання курсових робіт за 100-бальною шкалою. Вони розподіляються за схемою, представленою в таблиці.

Розподіл балів при оцінюванні курсової роботи з педагогіки

№з/п	Критерії оцінювання курсової роботи	Кількість балів
1	Зміст курсової роботи (відповідність змісту темі роботи, повнота розкриття теми)	40
2	Творчий підхід і самостійність при написанні роботи, її практична значущість (наявність елементів творчого пошуку, виклад і обґрунтування власної думки, формулювання пропозицій щодо практичного використання матеріалів проведеного дослідження);	15
3	Опрацювання джерел (відповідність підібраних джерел темі роботи, їхня кількість (достатня/недостатня), уміння робити покликання, правильність і повнота бібліографічного опису);	15
4	Оформлення роботи (стиль написання, якість і акуратність оформлення, відповідність вимогам);	10
5	Дотримання термінів подання курсової роботи науковому керівнику на перевірку	5
6	Презентація результатів дослідження у межах захисту курсової роботи	15

З урахуванням шкали ECTS кредитно-модульної системи навчання курсова робота з педагогіки оцінюється таким чином:

Оцінку «**відмінно**» (А, 90 – 100 балів) отримує здобувач вищої освіти, робота якого виконана самостійно, оформлена відповідно до вимог; зміст курсової роботи в повному обсязі відповідає темі та визначеній меті; у роботі містяться

елементи наукового пошуку в теоретичному аспекті на основі опрацювання достатньої кількості наукової літератури; практичний результат обраної теми свідчить про вміння студента систематизувати зібраний матеріал, робити висновки про позитивні й негативні моменти; викладено власні міркування щодо теми дослідження; здобувач вищої освіти вільно володіє спеціальними термінами; виклад тексту курсової роботи відповідає вимогам наукового стилю.

Оцінку **«добре»** (В, 82 – 89 балів) отримує здобувач вищої освіти, робота якого оформлена відповідно до вимог; зміст курсової роботи в повному обсязі відповідає темі та науковому апарату, але є незначні недоліки методичного або стилістичного характеру; недостатньо представлено наукові підходи до вирішення проблеми дослідження; список використаних джерел не містить новітніх досліджень щодо проблеми курсової роботи.

Оцінка **«добре»** (С, 74 – 81 бал) виставляється, якщо курсова робота загалом відповідає встановленим вимогам, зміст роботи відповідає темі, науковому апарату, але недостатньо представлено аналіз понятійно-термінологічної бази, фрагментарно подано теоретичні засади дослідження; практична частина роботи обмежена констатацією тих чи тих форм і методів діяльності учнів, педагогів; висновки відповідають змісту структурних частин роботи; текст курсової роботи оформлено згідно з вимогами.

Оцінку **«задовільно»** (D, 64 – 74 бали) отримує здобувач вищої освіти, курсова робота якого розкриває теоретичні питання недостатньо повно, містить мало посилаць на наукові дослідження, аналіз зроблено поверхово; практична частина роботи не містить конкретних пропозицій щодо вдосконалення освітнього процесу в освітніх закладах; висновки аргументовано недостатньо переконливо; висновки не повною мірою відповідають змісту роботи; текст роботи оформлено з порушенням установлених вимог.

Оцінка **«задовільно»** (E, 60 – 63 бали) виставляється, якщо тема курсової роботи розкрита частково, елементи наукового апарату та зміст роботи не узгоджені між собою; є порушення логічної послідовності; робота містить значні запозичення текстуального характеру без відповідних посилань; кількість опрацьованих джерел є недостатньою, не використовувалися новітні наукові джерела; курсова робота оформлена з порушеннями вимог; робота подана невчасно.

Оцінку **«незадовільно»** (FX, F) виставляють здобувачеві вищої освіти, якщо не розкрита тема курсової роботи; робота виконана не самостійно, має описовий характер, оформлена без урахування встановлених вимог; матеріал викладено без логічної послідовності, фрагментарно; зміст не відповідає темі курсової роботи, не визначено основні параметри наукового апарату; посилання на літературні джерела оформлені з грубими порушеннями.

ПРИБЛИЗНА ТЕМАТИКА КУРСОВИХ РОБІТ З ПЕДАГОГІКИ

1. Аналіз ефективності виховного процесу учнів класним керівником.
2. Виховні можливості фізичної культури.
3. Вдосконалення зв'язків вчителя і батьків у поліпшенні виховної роботи з учнями.
4. Взаємодія вчителя і батьків у процесі виховання учнів сучасної школи.
5. Використання народних виховних традицій в учнів.
6. Використання методів диспуту та дискусії в роботі класного керівника.
7. Виховний потенціал сімейного виховання.
8. Виховання моральних якостей сучасних підлітків.
9. Виховання шанобливого ставлення до батьків у школярів.
10. Виховання основ національної свідомості учнів.
11. Виховання учнів засобами педагогічного спілкування.
12. Виховання толерантності учнів засобами гри.
13. Виховання в учнів поваги до видатних діячів вітчизняної культури.
14. Виховання у школярів любові до національних традицій.
15. Виховання толерантності в учнів.
16. Виховання школярів на з традиціях рідного краю.
17. Виховання дітей засобами ознайомлення з народним календарем.
18. Виховання в учнів громадських якостей.
19. Виховання ціннісного ставлення до здоров'я підлітків.
20. Виховання художніх смаків школярів засобами літератури (музики, образотворчого мистецтва).
21. Вплив естетичного виховання на всебічний розвиток особистості учнів.
22. Вплив внутрішньо-колективних відносини на естетичний розвиток особистості.
23. Вплив спорту на виховання моральних та естетичних якостей учнів.
24. Громадянське виховання школярів.
25. Естетичне виховання школярів засобами сучасних літературних творів.
26. Заохочення в системі педагогічної взаємодії.
27. Зміст та завдання естетичного виховання учнів сучасної школи.
28. Індивідуальний підхід у виховання учнів та умови підвищення його ефективності.
29. Інноваційні форми роботи класного керівника для формування патріотичного виховання учнів.
30. Інтелектуальне виховання школярів в умовах інформаційного суспільства
31. Іронія та гумор у спілкуванні із школярами
32. Класне керівництво – основна форма організації виховного процесу у закладах освіти.
33. Колективна творча справа як засіб виховання школярів.
34. Культурологічний підхід до формування цінності здоров'я школярів.
35. Національне виховання сучасних школярів.
36. Медіаосвіта як засіб виховання естетичної культури учнів.
37. Метод прикладу в роботі класного керівника.

38. Музика як засіб естетичного виховання учнів закладів загальної середньої освіти.
39. Організаційно-педагогічні умови вибору ефективних методів виховання класним керівником.
40. Особливості ведення діалогу у процесі виховної бесіди.
41. Особливості морального виховання учнів.
42. Особливості національного виховання учнів.
43. Особливості використання бесіди в позакласній роботі.
44. Особливості трудового виховання учнів.
45. Патріотичне виховання школярів у позакласній роботі.
46. Педагогічна вимога як метод виховання учнів закладів загальної середньої освіти.
47. Педагогічні проблеми шкільного булінгу.
48. Педагогічні умови ефективного використання заохочення як методу виховання особистості.
49. Педагогічні умови ефективного покарання як методу виховання особистості.
50. Покарання в системі педагогічної взаємодії.
51. Приклад як метод формування свідомості особистості
52. Природа як засіб естетичного виховання учнів закладів загальної середньої освіти.
53. Причини, характер та шляхи подолання конфліктів у педагогічному процесі.
54. Проведення виховних заходів на основі використання художньої літератури.
55. Проведення виховних заходів на основі країнознавчого матеріалу англomовних країн.
56. Проблеми формування національної свідомості учнів.
57. Реалізація особистісно-орієнтовного підходу до учнів у системі виховної роботи класного керівника.
58. Розвиток пізнавальних потреб учнів класним керівником.
59. Розумове виховання учнів.
60. Роль бесіди в естетичному вихованні школярів.
61. Роль засобів масової інформації у вихованні школярів.
62. Система діяльності класного керівника.
63. Сприйняття естетичних властивостей природи в навчальній діяльності учнів.
64. Українські народні традиції та обрядовість у системі національного виховання учнів.
65. Формування звички до занять фізичними вправами методами виховання.
66. Формування знань про здоровий спосіб життя засобами сімейного виховання.
67. Форми і методи трудового виховання учнів 5-6 класів.
68. Формування в учнів позитивного ставлення до інших людей.
69. Формування у школярів національної ідентичності засобами народної вишиванки.
70. Форми та методи естетичного виховання учнів закладів загальної. середньої освіти у позаурочний час.
71. Формування та розвиток національно-патріотичних почуттів в учнів.
72. Формування духовно-етичних цінностей учнів засобами телебачення.

73. Формування толерантного ставлення учнів один до одного.
74. Формування особистості засобами мистецтва.
75. Формування здатності розуміти та цінувати твори мистецтва, пам'ятки історії учнями закладів загальної середньої освіти.
76. Формування національної свідомості учнів в позакласній роботі класного керівника.
77. Формування у підлітків основ культури здорового способу життя.
78. Формування потреби у фізкультурно-оздоровчій активності школярів.
79. Формування уявлень школярів про професії.
80. Формування моральної культури учнів.
81. Формування основ етичної культури школярів.
82. Формування основ гендерної культури школярів у позакласній роботі.
83. Формування комунікативної культури учнів у позакласній роботі.
84. Формування культури спілкування учнів у позакласній роботі.
85. Формування національної самосвідомості школярів в освітньому середовищі сучасної школи.
86. Форми та методи протидії інформаційному насиллю в шкільному середовищі.
87. Формування культури інформаційної безпеки сучасних школярів.
88. Формування медіа-культури сучасного старшокласника в освітньому процесі.
89. Форми й методи полікультурного виховання сучасних школярів.
90. Шляхи формування моральної культури учнів засобами масової комунікації.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Атаханов Р., Загвязинский В. Методология и методы психолого-педагогических исследований. М.: Высш. шк., 2007. 173 с.
2. Галашев В. А. Системы поиска и обработки информации : учеб.-метод. пособие. Ижевск : Удм. гос. ун-т, 2011. 149 с.
3. Галеева И. С. Интернет как инструмент библиографического поиска / науч. ред. М. И. Вершини. СПб.: Профессия, 2007. 248 с.
4. Гончаренко С. У. Педагогічні дослідження. Методологічні поради молодим науковцям. К. Вінниця : ДОВ «Вінниця», 2008. 268 с.
5. Исследовательская деятельность : словарь / авт.-сост. Е. А. Шашенкова. М.: УЦ «Перспектива», 2010. – 88 с.
6. Как писать научный текст: опыт Школы молодого автора: учеб.-метод. пособие/ сост. и отв. ред. : Сергей Панарин. Иркутск : Оттиск, 2012. 240 с.
7. Колесников О. В. Основи наукових досліджень : навч. посіб. 2-ге вид., випр. та доп. К. : Центр учб. л-и, 2011. 144 с.
8. Лузан П. Г., Сопівник І. В., Виговська С. В. Основи науково-педагогічних досліджень : навч. посіб. К.: НАКККіМ, 2011. 314 с.
9. Методичні рекомендації щодо підготовки та оформлення курсових робіт з педагогіки / уклад. Л. Л. Бутенко. Старобільськ, 2015. 64 с.
10. Методичні рекомендації до виконання курсових робіт з педагогічних дисциплін / авт.-укл. Т. О. Дороніна, Л. В. Григоренко, В. В. Іванова. Кривий Ріг : Криворізький педагогічний інститут ДВНЗ «КНУ», 2014. 45 с.
11. Основи методології та організації наукових досліджень : навч. посіб. для студ., курсантів, аспірантів і ад'юнтів / за ред. А. Є. Конверського. К. : Центр учб. л-ри, 2010. 352 с.
12. Трунова В. А. Основи наукових досліджень: методичні рекомендації щодо виконання й оформлення курсових робіт і курсових проєктів. Одеса: Астропринт, 2009. 52 с.
13. Чернілевський Д. В., Антонова О. Є., Барановська Л.В. Методологія наукової діяльності : навч. посіб. / за ред. проф. Д. В. Чернілевського. – Вид. 2-ге, доп. – Вінниця : Вид-во АМСКП, 2010. 484 с.
14. Шквир О. Л., Дудчак Г. І. Опорно-інструктивні матеріали до написання та захисту курсових і дипломних робіт в умовах ступеневої освіти. Хмельницький : ХГПА, 2012. 39 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

Графік підготовки курсової роботи

Тижні	Зміст роботи	Зміст консультації	Дата консультації
1	Первинне ознайомлення із запропонованою тематикою, вибір і затвердження теми	Узгодження з керівником теми курсової роботи	
2	Первинна робота з літературними джерелами	Відбір джерельної бази дослідження	
3	Предметна робота з літературними джерелами. Складання плану курсової роботи	Погодження з науковим керівником змісту курсової роботи	
4-5	Підготовка розділу 1.	Перевірка керівником тексту розділу 1. Поточна консультація за необхідності	
6-7	Підготовка розділу 2.	Перевірка керівником тексту розділу 2. Поточна консультація за необхідності	
8-9	Підготовка розділу 3.	Перевірка керівником тексту розділу 3. Поточна консультація за необхідності	
10	Підготовка загальних висновків. Підготовка остаточного варіанту вступу до курсової роботи.	Консультація щодо написання висновків та вступу	
11	Технічне оформлення тексту роботи та списку використаних джерел	Поточна консультація за необхідності	
12	Оформлення додатків	Поточна консультація за необхідності	
13	Остаточне літературне та технічне оформлення роботи	Поточна консультація за необхідності	
14	Надання роботи на кафедру педагогіки та освіти для перевірки	Перевірка керівником виконаної роботи. Складання рецензії	
15	Підготовка доповіді та презентації результатів курсової роботи.	Поточна консультація за необхідності	

Додаток Б
Титульна сторінка курсової роботи

Міністерство освіти і науки України
Маріупольський державний університет
Кафедра педагогіки

Курсова робота з педагогіки

**НАЦІОНАЛЬНО- ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ УЧНІВ ЗАКЛАДІВ
ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ
(НА ПРИКЛАДІ 5-А КЛАСУ ЗОШ №10 М. МАРІУПОЛЯ)**

Здобувача (здобувачки) вищої освіти
факультету _____,
спеціальність 014 Середні освіти»,
спеціалізація «_____»
_____ (П.І.Б.)

Керівник:
Посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище, ініціали

Оцінка:
Національна шкала _____
Шкала ECTS _____
Кількість балів _____

Члени комісії _____ (підпис) (прізвище та ініціали)
_____ (підпис) (прізвище та ініціали)
_____ (підпис) (прізвище та ініціали)

Маріуполь, 2021

Додаток В
Зразок змісту курсової роботи

Тема: «Використання заохочення як методу виховання у практиці закладу загальної середньої освіти»

ВСТУП	2
РОЗДІЛ 1. ПРОБЛЕМА ВИКОРИСТАННЯ ЗАОХОЧЕННЯ ЯК МЕТОДУ ВИХОВАННЯ В ІСТОРІЇ ПЕДАГОГІКИ	4
1.1. Сутність заохочення та його виховне значення в педагогічному доробку вітчизняних науковців.....	4
1.2. Вимоги до використання заохочення як методу виховання в історії зарубіжної педагогіки.....	9
Висновки до розділу 1.....	14
РОЗДІЛ 2. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИКОРИСТАННЯ ЗАОХОЧЕННЯ ЯК МЕТОДУ ВИХОВАННЯ	15
2.1. Ступінь дослідженості проблеми використання заохочення у сучасній психолого-педагогічній літературі.....	15
2.2. Сутність та види заохочення як методу виховання.....	20
2.3. Психолого-педагогічні вимоги до використання заохочення.....	25
Висновки до розділу 2.....	29
РОЗДІЛ 3. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ВИКОРИСТАННЯ ЗАОХОЧЕННЯ (НА ПРИКЛАДІ ЗОШ №15 М. МАРІУПОЛЯ)	30
3.1. Особливості використання заохочення в освітньому процесі учнів 5-х класів ЗОШ №15 м. Маріуполя.....	30
3.2. Шляхи підвищення ефективності використання заохочення як методу виховання у практиці сучасного закладу загальної середньої освіти.....	35
Висновки до розділу 3.....	38
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	39
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	41
ДОДАТКИ	45

Додаток Г

Зразок оформлення списку використаних джерел (відповідно до ДСТУ 8302:2015)

КНИГИ	
один автор	Битяк Ю. П. Державна служба в Україні: організаційно-правові засади: монографія. Харків: Право, 2005. 304 с.
два автори	Васильєв С. В., Ніколенко Л. М. Доказування та докази у господарському процесі України: монографія. Харків: Еспада, 2004. 192 с.
три автори	Комаров В. В., Світлична Г. О., Удальцова І. В. Окреме провадження: монографія / за ред. В. В. Комарова. Харків: Право, 2011. 312 с.
чотири і більше авторів	Прилипко С. М., Ярошенко О. М., Мороз С. В., Малиновська К. А. Укладення трудового договору: теоретико-прикладне дослідження: монографія. Харків: Юрайт, 2013. 288 с.
автор(и) та редактор(и)/упорядник(и)	Гель А. П., Семаков Г. С., Яковець І. С. Кримінально-виконавче право України: навч. посіб. / ред. А. Х. Степанюк. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 624 с.
автор(и) та перекладач(і)	Беккариа Ч. О преступлениях и наказаниях / вступ. ст. Н. И. Панова; пер. с итал. М. М. Исаев. Киев: Ин Юре, 2014. 240 с. (Памятники правовой мысли)
без автора	Настільна книга директора школи / ред. М. І. Хавронюк. Київ: Дакор, 2016. 496 с.
Багатотомні видання	Енциклопедія історії України: у 10 т. / НАН України, Ін-т історії України. Київ: Наук. думка, 2005. Т. 9. 944 с
ІНШІ ВИДАННЯ	
автореферати дисертацій	Кравчук В. М. Припинення корпоративних правовідносин в господарських товариствах: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.03 / Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2010. 36 с.
дисертації	Аронова Р. С. Формування професійної компетентності майбутніх фахівців дошкільного виховання у педагогічних коледжах : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. К., 2016. 262 с.
архівні документи	Наукове товариство ім. Шевченка. Львів. наук. б-ка ім. В. Стефаника НАН України. Ф. 1. Оп. 1. Спр. 78. Арк. 1–7.
ЧАСТИНА ВИДАННЯ	
розділ книги	Даньшин І. М. Злочини проти громадського порядку та моральності. Кримінологія. Загальна та Особлива частини: підручник / ред. В. В. Голіна. 2-ге вид., переробл. і допов. Харків: Право, 2009. Розд. 15. С. 138–145.
тези, доповідь	Лузік Е. В. Професійна компетентність викладача вищого технічного навчального закладу як домінуюча умова ефективності

	підготовки майбутніх фахівців до управлінської діяльності. <i>Управління в освіті : зб. матеріалів : V Міжнар. наук.-практ. конф., 14-16 квіт. 2011 р. Львів, 2011. С. 171–172.</i>
стаття з періодичного видання (журнал, газета)	Андрущенко В. Роздуми про вчителя. <i>Вища освіта України</i> . 2011. № 2. С. 6–12. Зязюн І. А. Філософія педагогічної якості в системі неперервної освіти. <i>Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка</i> . 2005. № 25. С. 13-18
ЕЛЕКТРОННІ РЕСУРСИ	
Игна О. Н. Структура и содержание методической компетентности учителя иностранного языка. <i>Ярославский педагогический вестник</i> . 2010. №1. URL: http://vestnik.yvspu.org/releases/2010_1g/22.pdf (Дата звернення: 25.02.2019).	
ЗАКОНОДАВЧІ ТА НОРМАТИВНІ ДОКУМЕНТИ	
Національна рамка кваліфікацій : додаток Постанови Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 № 1341. URL: http://www.mim.hneu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/10/НРК.pdf . (Дата звернення: 15.01.2019). Про вищу освіту : Закон України від 1 лип. 2014 р. № 1556-VII. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T141556.html . (Дата звернення: 25.02.2018).	

Додаток Ж

Мова та стиль наукового дослідження

Наукове дослідження у вищій школі є, насамперед, кваліфікаційною роботою, тому значну увагу слід звернути на мовностилістичний аспект курсової роботи. Мета наукового мовлення полягає в тому, щоб систематично й об'єктивно викласти певні наукові проблеми, питання. Основна увага звертається на логіку й точність викладу, від яких залежить рівень інтелектуальності наукових висловлювань. Звідси, для наукового тексту характерним є змістовна лаконічність, завершеність логічних зв'язків, цілісність та послідовність розвитку думки.

На рівні цілого тексту визначальними характеристиками наукового тексту є:

- цілеспрямованість;
- відсутність емоційно забарвлених елементів мови;
- наявність точних висловлювань;
- наявність спеціальної термінології, яка в лаконічній формі дає розгорнуті визначення або змістовні дефініції явищ, процесів, понять.

Науковий стиль характеризується певними мовностилістичними рисами: використання загальнонаукових (аналіз, синтез, систематизація, класифікація та ін.) і власне педагогічних термінів; уживання слів у прямому значенні, переважання іменної лексики; частотне вживання віддієслівних іменників (виникнення, формування, уживання та ін.), дієприкметникових, дієприслівникових, прикметникових зворотів.

Для вираження певних смислових відношень між елементами наукової інформації використовують спеціальні лексичні засоби:

- причини і наслідку, умови і наслідку (проте; однак, тому що, звідси, в (у) наслідок цього, в (у) результаті, залежно від, у зв'язку з цим, згідно з, відповідно до, за таких умов, за такої умови, через, якщо (ж), то це свідчить про, указує на, засвідчує на, дає можливість, дозволяє, сприяє, має значення тощо);
- часова співвіднесеність і порядок викладення інформації (спочатку / насамперед/ у першу чергу з'ясуємо, передусім зазначимо, наступним кроком у дослідженні, одночасно, водночас, поряд із цим, у подальшому, у наступному, останнім часом, насамкінець тощо);
- усебічний розгляд об'єкта (з погляду типовості, конкретності, сутності тощо) (у цьому розумінні, узагалі, зокрема, зазвичай, зокрема, в основному, з одного боку, з іншого боку, крім того, окрім, у контексті, за концепцією тощо);
- зіставлення і протиставлення інформації (однак, проте, також, так само, як і; як..., так і ...; порівняно, у протилежність, на противагу, навпаки, аналогічно, таким самим чином, разом із тим тощо);
- виокремлення частин висловлювання (головне, зупинимось на головному, зазначимо, маємо підкреслити (зазначити), слід мати на увазі, треба врахувати, характерно, що... тощо);
- доповнення, уточнення інформації (крім того, більше того, до речі, між іншим, головним чином, особливо, точніше, а саме тощо);
- зв'язок з попередньою інформацією (як було сказано / показано/ зазначено/

установлено/ одержано / виявлено / з'ясовано; як свідчать дані; на підставі даних з таблиці / діаграми виходить / можна встановити; як видно із таблиці; як зазначено в таблиці/ схемі; як (уже) вказувалося вище / зазначалося раніше/ підкреслювалося, вище (нижче); вище йшлося про ...; у зв'язку з цим; у зв'язку з викладеним вище; названий, останній, попередній, відповідний, вищеописаний, вищевказаний, вищенаведений, виведений, доведений, класифікований, завершений, описаний, перерахований, розглянутий, сформульований, установлений, схожий, подібного типу; той, що аналізується тощо);

– об'єктивна оцінка інформації (природно, само собою зрозуміло, безперечно, безсумнівно, очевидно, навряд чи, начебто, у дійсності, насправді, дійсно, правда, точніше, зрозуміло, швидше за все, на перший погляд, зрештою, дослідження показало, аналіз підтвердив тощо);

– ілюстрація зазначеного (наприклад, так, як приклад, прикладом може слугувати, проілюструємо яскравими прикладами, розглянемо приклад, про що можна судити за, продовжимо ілюструвати, проаналізуємо типові приклади, унаочнимо тощо).

Використання цих лексичних одиниць сприяє логічному представленню думки, запобігає хибним повторам, допомагає уникати висловів, що не стосуються наукового дослідження, скеровує хід думки, дотримуючись правил ведення наукового пошуку відповідно до розділів дослідження.

Мовні/мовленнєві стандарти-кліше

1. Мотивація актуальності теми й важливості дослідження

1.1. Проблема ... перебуває в центрі уваги ..., ...заслуговує на особливу увагу ..., ... посідає важливе місце..., ...є актуальною ..., ...давно є на часі ..., ...цілком є на часі ..., ...належить до найактуальніших ..., ...цілком не є вирішеною ..., ...є малорозробленою, недослідженою ..., ...є дискусійною, не досить розробленою..., ...фрагментарно висвітлювалася в ..., ...не була об'єктом спеціального вивчення ...

1.2. Важливо ..... дослідити..., ...описати (здійснити опис)..., ...узагальнити..., ...вивчити..., ...установити ..., ...пояснити ..., ...систематизувати ..., ...охарактеризувати (дати характеристику)..., ...класифікувати..., ...визначити..., ...проаналізувати ..., ...з'ясувати..., ...розробити..., ...простежити..., ...укласти ..., ...виявити...

2. *Історія й сучасний стан розробки питання в науковій літературі* (Прийнято вважати, що... Загальновідомо, що... Є думка, що... На думку (кого?) ... Згідно з думкою ... Відповідно до концепції ... Як уважає (вважають) ... Існуючі думки/погляди з цього питання можна класифікувати таким чином ... Дослідженням цієї проблеми займалися ... Цих поглядів дотримується (дотримуються) ... Гіпотезу (передбачення) про ... висунув (розробив)... Початок напрямку (тенденції) покладено... Останнім часом дослідження з ... Згідно з даними ... Як показують новітні дослідження в галузі ... При вивченні... значну увагу науковці приділяли... Подальший розвиток досліджень з...)

3. *Виклад суті дослідження в роботі* (Є підстави вважати ... Гіпотетично можна стверджувати, що ... Матеріали здійсненого обстеження дозволяють

згрупувати (класифікувати, узагальнити, уточнити, конкретизувати) ... Нами зафіксовано (виявлено, з'ясовано, описано) ... У світлі сказаного вище... Як уже зазначалося... На наш погляд... Зазначимо, що... З огляду на... Установлено, що... Відправною точкою... у визначенні... було... Поділяючи думку... ми вважаємо... Беручи до уваги ... З іншого боку... Передусім... По-перше... Аналіз... свідчить про ... Звернення до концепції ... Уявлення про ... Як стверджує... Проведене дослідження дає можливість стверджувати, що... У ході дослідження були проаналізовані... Результати роботи дають підстави вважати, що... Під час дослідження виникла необхідність... Ми встановили ... Як показало наше дослідження... Як свідчать результати аналізу ... Застосування... методу (аналізу) дало змогу встановити ...

4. *Заперечення* (Проте ... Тим часом ... Але ... Тоді як ... Тим не менше ...)

5. *Висновки, рекомендації, пропозиції* (Таким чином, проведене дослідження (аналіз) підтверджує, що ... Підсумовуючи, слід сказати... Отже, є всі підстави зробити такий висновок ... Як підсумок зазначимо, що ... Дані здійсненого аналізу дозволяють зробити висновок про ... Відтак, можна впевнено стверджувати, що ... Сформулюємо основні висновки .... Описана в роботі методики дослідження... є Підсумовуючи все сказане, відзначимо ... Підбиваючи підсумки, відзначимо ... Здійснене дослідження дозволяє зробити такі висновки ...).

У науковій роботі використовують такі сполучники підрядності «завдяки тому, що», «тоді як», «тому що», «замість того щоб», «з огляду на те, що», «зважаючи на те, що», «внаслідок того, що», «після того, що», «в той час як» та ін. Особливо часто використовують похідні прийменники «протягом», «відповідно до.. », «згідно з», «у результаті», «на відміну від», «поряд з», «у зв'язку з» та ін.

Безособові, неозначено-особові речення в тексті наукових робіт уживаються при описі фактів, явищ та процесів. Називні речення використовуються в назвах розділів, підрозділів і пунктів, у підписах під рисунками, діаграмами, ілюстраціями. Обов'язковою вимогою об'єктивності викладу матеріалу є також указівка на джерело повідомлення, автора висловленої думки чи якогось виразу, можна реалізувати за допомогою спеціальних вставних слів і словосполучень («за повідомленням», «за відомостями», «як свідчить», «на думку», «за даними», «на нашу думку» та ін.).

При згадуванні в тесті прізвищ (учених, дослідників, практиків) ініціали зазвичай ставляться перед прізвищем (К. Ушинський, а не Ушинський К.).

Діловий і конкретний характер опису явищ, які вивчаються, майже повністю виключає емоційно забарвлені слова та вигуки. Так, експерименти описуються звичайно за допомогою особових дієслівних форм на -но і -то (одержано, вирішено, проаналізовано та ін.). Стиль писемної наукової мови – це безособовий монолог. Тому виклад звичайно ведеться від третьої особи.

Стало неписаним правилом у роботі замість «я» використовувати «ми». Ставши фактом наукової мови, займенник «ми» зумовив низку нових похідних словосполучень, наприклад, «на нашу думку». Проте нагромадження в тексті займенника «ми» справляє малоприємне враження. Тому автори наукових праць

використовують й інші звороти без цього займенника, зокрема конструкції з неозначено-особовими реченнями. Аналогічну функцію виконує речення з безособовими діє прислівними формами на -но і -то («Розроблено комплексний підхід до вивчення...»). Необхідно враховувати загальноприйняті умовні скорочення: а) після перерахування (та ін. – та інше, і т. д. – і так далі, і т. п. – і тому подібне); б) при покликаннях (див. – дивись); в) при позначенні цифрами століть і років (ст. – століття, р. – рік, рр. – роки).

Додаток 3

Типові помилки при написанні курсової роботи

- ✓ Зміст роботи не відповідає темі.
- ✓ Виклад тексту роботи не відповідає плану й зведено до набору непов'язаних між собою окремих положень, фактів.
- ✓ Мета дослідження не пов'язана з проблемою, сформульована абстрактно й не відбиває специфіки об'єкта й предмета дослідження.
- ✓ Аналітичний огляд наукових публікацій з теми роботи має форму звичайного переліку прізвищ і не відбиває рівня та аспектів дослідження проблеми.
- ✓ Змістовне наповнення розділів виконаної курсової роботи не пов'язано з їхніми назвами.
- ✓ Дослідник не виявив самостійності і творчості в дослідженні обраної проблеми.
- ✓ Кінцевий результат не відповідає меті дослідження, висновки не відповідають поставленим завданням.
- ✓ Декларативність, слабка аргументованість пропонованих положень та висновків. Наведення цитат без зв'язку із текстом викладу.
- ✓ Зайве цитування. Заповнення сторінок курсової роботи численними цитатами. Треба намагатися формулювати думки своїми словами, а там, де в цьому є необхідність, підтверджувати їх цитатами, виділяючи чужі думки лапками. У цьому випадку цитата – опора на авторитет мислителя, ученого.
- ✓ У дослідженні взагалі відсутні висновки.
- ✓ У роботі немає покликань на першоджерела або вказані не ті, з яких використано матеріал.
- ✓ Бібліографічний опис джерел у списку використаної літератури наведено довільно, без дотримання відповідних вимог.
- ✓ Обсяг та оформлення роботи не відповідають вимогам, вона має орфографічні, пунктуаційні помилки, а також стилістичні недоречності.
- ✓ Стиль викладу не відповідає вимогам наукового тексту, використовуються довгі, заплутані речення, частовживані інформаційні штампи.
- ✓ Подані в тексті таблиці, схеми не проаналізовано.

Додаток К

Глосарій до курсової роботи

Абстрагування (від лат. *abstrahere* – відволікання) – це уявне відвернення від неістотних, другорядних ознак предметів і явищ, зв'язків і відношень між ними та виділення кількох сторін, які цікавлять дослідника.

Актуальність теми – важливість, суттєве значення, відповідність теми дослідження сучасним потребам певної галузі науки та перспективам її розвитку, практичним завданням відповідної сфери діяльності.

Алгоритм – сукупність операцій, що виконуються в певному, чітко встановленому порядку.

Алфавітний каталог – каталог, який будується в чіткій послідовності букв алфавіту.

Аналіз (гр. *analysis* – розкладення) – метод дослідження, сутність якого полягає в тому, що предмет дослідження розчленовується на складові частини й кожна із цих частин досліджується окремо.

Аналогія (гр. *analodgia* – відповідність) – це метод наукового пізнання, за допомогою якого досягаються знання про одні предмети чи явища на підставі їхньої схожості з іншими.

Анкета – перелік питань з певної теми, на які повинні дати відповідь учасники анкетування.

Анотація – стислий коментар чи пояснення щодо документа чи його змісту, а іноді навіть його короткий опис, що додається, зазвичай у вигляді примітки після бібліографічного опису документа.

Аргумент – положення, яке використовується для доведення тези.

Аргументація – це обґрунтоване підтвердження або спростування чогонебудь за допомогою доказів і фактів.

Бази даних – упорядкований набір логічно взаємопов'язаних даних, що зберігаються та використовується спільно, та призначений для задоволення інформаційних потреб користувачів.

Бібліографічне посилання – сукупність бібліографічних відомостей про цитований, розглядуваний або згадуваний у тексті документа інший документ, необхідних і достатніх для його загальної характеристики, ідентифікації та пошуку.

Брошури – твори друку обсягом від 5 до 48 сторінок.

Генезис – процес утворення та становлення будь-якого природного або соціального явища.

Гіпотеза – наукове припущення, що висувається для пояснення будь-якого явища й потребує перевірки на досліді та теоретичного обґрунтування для того, щоб стати достовірною науковою теорією.

Дедуція (лат. *deductio* – виведення) – це метод пізнання, за допомогою якого часткові положення виводяться із загальних, тобто це метод переходу від загальних уявлень до часткових.

Документ – матеріальний об'єкт, що містить зафіксовану інформацію для її збереження й використання в науці й практиці.

Експеримент – загальнонауковий метод отримання нових знань про причинно-наслідкові відношення між явищами та процесами в умовах, які контролюють і керують дослідники.

Експеримент констатувальний – вид педагогічного експерименту, який проводиться на початковому етапі дослідження і спрямований на виявлення вихідного стану предмета дослідження, на встановлення реального стану справ.

Експеримент формувальний – вид педагогічного експерименту, який спрямовано на перевірку гіпотези дослідження, передбачає виокремлення контрольних та експериментальних груп.

Емпіричний опис – фіксація засобами природної або штучної мови відомостей про об'єкти, дані спостереження.

Емпіричний рівень пізнання – спостереження й дослідження конкретних явищ, експеримент, а також групування, класифікація та опис результатів дослідження й експерименту, упровадження їх у практичну діяльність людей. Завдання дослідження – це конкретна ситуація, яка потребує свого перетворення для досягнення певної мети.

Закони – необхідні стійкі відношення між явищами в природі й суспільстві, які повторюються.

Знання – перетворений практикою результат пізнання дійсності.

Індукція (лат. inductio – наведення) – умовивід від часткового до загального, від окремих фактів до узагальнень, коли на основі знань про частини предметів класу робиться висновок про клас загалом.

Інтерв'ю – один з основних видів опитування, який використовує безпосередню взаємодію між дослідником і респондентом відповідно до поставленої мети.

Інтерпретація – тлумачення, роз'яснення, розкриття змісту явища, яке сприяє його розумінню.

Категорії – найбільш загальні й фундаментальні поняття, які відображають суттєві зв'язки дійсності.

Класифікація об'єктів дослідження – поділ різних явищ, предметів за певними ознаками з метою їх вивчення та наукового узагальнення. Книги – неперіодичні багатосторінкові твори друку обсягом понад 48 сторінок друкарського друку.

Компіляція – написання твору на підставі чужих матеріалів без самостійного дослідження й опрацювання джерел.

Концепція наукова – система поглядів, теоретичних положень, основних думок щодо об'єкта дослідження, які об'єднані певною головною ідеєю.

Критерії – це підстава й підґрунтя для оцінки, визначення або класифікації явища.

Логіка дослідження – правила, процедура, структура та етапи дослідження.

Мета дослідження – це обґрунтоване уявлення про кінцеві або проміжні результати пошуку.

Метод (гр. – шлях дослідження чи пізнання) – спосіб організації практичного й теоретичного освоєння дійсності, зумовлений закономірностями розвитку об'єкта.

Методологія – учення про методи пізнання, сукупність методів, використовуваних у науці; система принципів та способів організації й побудови теоретичної та практичної діяльності.

Моделювання (лат. *modulus* – міра, взірець) – це метод наукового пізнання, який полягає в заміні об'єкта, що вивчається, його моделлю, за якою визначають, або уточнюють характеристики оригіналу.

Монографія – наукова праця у вигляді книги, яка містить повне або поглиблене дослідження однієї проблеми чи теми, що належить одному або кільком авторам.

Наука – динамічна система знань, яка розкриває нові явища в суспільстві й природі з метою використання їх у практичній діяльності людей.

Наукове дослідження – цілеспрямований процес виробництва нових знань, які розкривають нові явища в суспільстві й природі для використання їх у практичній діяльності людей.

Об'єкт дослідження – частина дослідження, на яку спрямовано процес наукового пізнання, вивчення або перетворення з використанням наукових методів.

Парадигма педагогічна (гр. *paradeigma* – приклад, взірець) – сукупність науково-теоретичних, методологічних настанов, що прийняті науковим педагогічним співтовариством на певному етапі розвитку педагогічної науки й практики.

Плагіат (крадіжка) – видавання чужих творів за свої або незаконне опублікування чужого твору під своїм ім'ям.

План – стисла програма викладу або дослідження. Показник – ознака, завдяки якій можна судити про досягнення в розвитку процесу чи явища, які вивчаються.

Поняття – думки, у яких узагальнюються й відокремлюються предмети якогось класу (виду) за певними загальними ознаками.

Предмет дослідження – теоретичне відтворення об'єктивної дійсності, тих суттєвих зв'язків і відношень, які підлягають безпосередньому вивченню в науковому дослідженні, є головними й визначальними для цієї наукової роботи.

Прикладні наукові дослідження – наукова й науково-технічна діяльність, спрямована на одержання й використання знань для практичних цілей.

Принцип – вихідне положення; керівна ідея; провідне правило діяльності.

Проблема наукова – сукупність нових діалектично складних теоретичних або практичних питань, які суперечать існуючим знанням або прикладним методам у цій науці й потребують вирішення за допомогою наукового дослідження.

Реферат – це вторинний документ, результат аналітико-синтетичного опрацювання інформації, поданий у вигляді короткого викладу змісту первинного документа (усього твору або його частини), включаючи основні фактичні дані й висновки з метою ознайомлення із сутнісними акцентами первинного документа.

Реферативний огляд – узагальнена характеристика кількох джерел (первинних документів) з однієї теми, проблеми, галузі знань. Він допомагає дослідникові сформулювати уявлення про повноту та зміст підходів до

досліджуваного ним об'єкта.

Рецензія – критичний огляд і оцінка, відгук на науковий твір.

Рівень – це ступінь розвитку якості, величина розвитку значущості будь-чого.

Синтез (гр. synthesis – з'єднання) – цей метод дослідження є протилежним до аналізу, і він дозволяє здійснювати об'єднання елементів (частин) об'єкта, який був розчленований у процесі аналізу, установлюючи зв'язки між частинами й даючи можливість пізнати об'єкт дослідження як єдине ціле.

Теза – положення, що стисло викладає яку-небудь ідею або провідну думку книги, доповіді, лекції.

Цитата – буквальна, дослівна виписка з якого-небудь тексту з позначенням джерела